

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umiddjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSİYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiқ o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITSION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSİYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI.....	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGİYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI.....	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGİYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASSTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIYASI VA INTEGRATSIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LAHNING MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLİYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Quliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLİYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEXNOLOGIK RESURSLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	

ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH

Raxmatov Hamid Hasan o'g'li

O'zbekiston Respublikasi
Bank-moliya akademiyasi
Moliya kafedrasini o'qituvchisi,
"Asakabank" AJ islom moliyasini
tashkil etish boshqarmasi mutaxasisi
Email: xamidraxmat@gmail.com
ORCID: 0009-0009-6546-0829

Akramov Azizjon Kabirovich

Iqtisodiyot va moliya vazirligi
Yarimo'tkazgichlar va elektronika
sohasini jadal rivojlantirishni
muvofiglashtirish bo'limi boshlig'i
Malaya universiteti (Malayziya) PhD tadqiqotchisi
Email: akramovazizjon@gmail.com
ORCID: 0009-0005-6980-620X

Annotatsiya. Davlat qarz siyosatini optimallashtirish jarayonida moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish hukumat uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonda islomiy moliya instrumentlari, xususan Islomiy moliya institutlari uchun buxgalteriya hisobi va audit tashkiloti (keyingi o'rinlarda AAOIFI deb yoziladi) tomonidan tartibga solinadigan islom moliyasi shartnomalari davlat qarzini islom moliyasi talablariga muvofiq, real aktivlar bilan bog'langan va risklarni taqsimlash tamoyiliga asoslangan holda moliyalashtirish imkonini beradi. Tadqiqot qiyosiy tahlil, xalqaro tajriba hamda statistik ma'lumotlarga asoslanib, sukukning huquqiy-iqtisodiy mohiyati va ularning davlat qarzi barqarorligini ta'minlashdagi rolini tahlil qiladi.

Islomiy moliya vositalari, jumladan ijara asosidagi sukuklar, qarz bozorini kengaytirish, investorlar bazasini diversifikatsiya qilish hamda davlat moliyaviy majburiyatlarining shaffofligini oshirish orqali investorlar ishonchini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, aktivlarga bog'langan moliyalashtirish mexanizmi fiskal intizomni kuchaytirib, qarzning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekiston sharoitida islomiy davlat qimmatli qog'ozlarini joriy etish uchun AAOIFI va IFSB me'yorlariga mos huquqiy baza, islom moliyasi uchun maxsus boshqaruv tizimi hamda kapital bozori infratuzilmasini rivojlantirish zaruriyati aniqlangan.

Kalit so'zlar: davlat qarz siyosati, qarz barqarorligi, islomiy moliya, sukuk, AAOIFI me'yorlari, ijara sukuklari, investitsiya, kapital bozori, moliyaviy diversifikatsiya, xalqaro tajriba, huquqiy baza, barqaror rivojlanish.

Abstract. In the process of optimizing public debt policy, the diversification of financial sources is of strategic importance for governments. In this regard, Islamic finance instruments—particularly Islamic financial contracts regulated by the Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (hereinafter AAOIFI)—offer opportunities to finance public debt in compliance with Islamic finance principles, based on real asset linkage and risk-sharing mechanisms. Drawing on comparative analysis, international experience, and statistical data, this study examines the legal and economic nature of sukuk and analyzes their role in ensuring public debt sustainability.

Islamic finance instruments, including Ijarah-based sukuk, contribute to the expansion of the debt market, diversification of the investor base, and enhancement of transparency in government financial obligations, thereby strengthening investor confidence. Moreover, asset-backed financing mechanisms reinforce fiscal discipline and support the long-term sustainability of public debt. The findings indicate that, under Uzbekistan's conditions, the introduction of Islamic sovereign securities requires the establishment of a legal framework aligned with AAOIFI and IFSB standards, the development of a dedicated Islamic finance governance system, and the strengthening of capital market infrastructure.

Key words: public debt policy, debt sustainability, Islamic finance, sukuk, AAOIFI standards, Ijarah sukuk, investment, capital market, financial diversification, international experience, legal framework, sustainable development.

Аннотация. В процессе оптимизации политики государственного долга диверсификация источников финансирования приобретает стратегическое значение для правительства. В данном контексте инструменты исламских финансов, в частности исламские финансовые контракты, регулируемые Организацией по бухгалтерскому учёту и аудиту исламских финансовых институтов (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions — далее AAOIFI), предоставляют возможность финансирования государственного долга в соответствии с принципами исламских финансов, основанными на привязке к реальным активам и механизме распределения рисков.

В исследовании на основе сравнительного анализа, международного опыта и статистических данных рассматривается правовая и экономическая сущность сукуков, а также их роль в обеспечении устойчивости государственного долга.

Инструменты исламских финансов, включая сукуки, основанные на договоре иджара (Ijarah), способствуют расширению долгового рынка, диверсификации базы инвесторов и повышению прозрачности государственных финансовых обязательств, что, в свою очередь, укрепляет доверие инвесторов. Одновременно механизм финансирования, обеспеченный активами, усиливает фискальную дисциплину и способствует обеспечению долгосрочной устойчивости государственного долга. По результатам исследования установлена необходимость формирования в условиях Узбекистана правовой базы, соответствующей стандартам AAOIFI и IFSB, создания специализированной системы управления исламскими финансами, а также развития инфраструктуры рынка капитала для внедрения исламских государственных ценных бумаг.

Ключевые слова: политика государственного долга, устойчивость долга, исламские финансы, сукук, стандарты AAOIFI, сукук иджара, инвестиции, рынок капитала, финансовая диверсификация, международный опыт, правовая база, устойчивое развитие.

KIRISH

Global moliyaviy integratsiya sharoitida va muqobil investitsiya instrumentlarini izlash jarayonida islomiy moliya vositalarini, xususan islomiy sukuk qimmatli qog'ozlarini rivojlantirish masalasi tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Musulmon aholisi salmoqli bo'lgan hamda infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishga bo'lgan ehtiyoj ortib borayotgan Markaziy Osiyo mintaqasi ushbu moliyaviy instrumentni rivojlantirish uchun alohida qiziqish uyg'otmoqda. So'nggi yillarda islomiy moliya mahsulotlariga bo'lgan qiziqish ham tartibga soluvchi organlar, ham bozor ishtirokchilari tomonidan barqaror ravishda oshib bormoqda, bu holat nafaqat diniy omillar, balki sukukning yirik davlat va xususiy loyihalarni amalga oshirish uchun investitsiyalarni jalb etish vositasi sifatidagi salohiyati bilan ham izohlanadi.

Global moliya bozorida davlat qarz siyosatini samarali boshqarish masalasi davlat moliyaviy barqarorligini ta'minlashning asosiy omillaridan biri sifatida tobora dolzarblik kasb etmoqda. An'anaviy qarz instrumentlari davlatning qisqa va o'rta muddatli fiskal ehtiyojlarini qoplashda muhim rol o'ynasa-da, ularning yuqori foiz yuklamasi, valyuta risklari va qayta moliyalashtirish bosimi uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli davlat qarz siyosatini optimallashtirish jarayonida moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish hamda qarz barqarorligini ta'minlovchi muqobil instrumentlardan foydalanish zarurati ortib bormoqda.

Mazkur sharoitda islomiy moliya instrumentlari, xususan AAOIFI (Islomiy moliya institutlari uchun buxgalteriya hisobi va audit tashkiloti) tomonidan tartibga solinadigan sukuk shartnomalari davlat qarzini real aktivlarga bog'langan, islom moliyasi tamoyillariga mos va risklarni taqsimlashga asoslangan holda

moliyalashtirish imkonini beradi. AAOIFI tashkilotining sukuk me'yorlariga muvofiq, sukuk foizli qarz majburiyati emas, balki aniq aktivlar yoki loyihalarga egalik huquqini ifodalovchi moliyaviy instrument hisoblanadi. Ushbu xususiyat sukukni davlat qarzini faqat budjet defitsitini qoplash vositasi sifatida emas, balki infratuzilma, ishlab chiqarish va ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni moliyalashtirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi mexanizmga aylantiradi.

Islomiy moliya, xususan ijara asosidagi sukuk instrumentlaridan foydalanish nafaqat qarz mablag'laridan samarali va maqsadli foydalanishni ta'minlaydi, balki davlat qarzining fiskal risklarini kamaytirish, investorlar bazasini diversifikatsiya qilish, davlat aktivlarini monetizatsiya qilish hamda moliyaviy boshqaruvda shaffoflik va hisobdorlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, real aktivlarga asoslangan sukuk tuzilmalari davlat qarz siyosatini barqaror rivojlanish va ESG tamoyillari bilan uyg'unlashtirish imkonini berib, qarz portfelining tarkibiy sifatini yaxshilaydi.

Xalqaro tajriba, jumladan Malayziya, Indoneziya, Turkiya va Arab ko'rfazi mamlakatlari misolida, davlat sukuklari emissiyasi xalqaro va mintaqaviy investorlarni jalb etish, kapital bozorini chuqurlashtirish hamda qarz barqarorligini ta'minlashda yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatmoqda. Ushbu mamlakatlarda sukuk bozorining rivojlanishi huquqiy bazaning AAOIFI va IFSB standartlariga moslashtirilishi, islom moliyasi boshqaruv tizimining joriy etilishi hamda bozor infratuzilmasining takomillashtirilishi bilan chambarchas bog'liq.

O'zbekiston sharoitida davlat qarzining o'sish sur'atlari va moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish ehtiyoji islomiy moliya instrumentlarini joriy etish masalasini dolzarb qiladi. Mamlakatda an'anaviy moliya va islomiy moliya bozorini shakllantirish hamda rivojlantirish yo'llari orqali davlat qarz siyosatini eng maqbul holatga keltirish muhim yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Shu bois mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi islom moliyasining sukuk instrumentlarini qo'llash imkoniyatlarini baholash, ularning davlat qarzi barqarorligini ta'minlash va diversifikatsiya qilishdagi rolini aniqlash hamda O'zbekiston sharoitida ularni joriy etish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar va takliflar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Uluyol, Azizoglu, Yumushak (2026) ta'kidlashicha, infratuzilmani rivojlantirish iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri bo'lsa-da, yirik loyihalarni moliyalashtirish ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlar uchun asosiy muammo bo'lib qolmoqda. An'anaviy qarzga asoslangan moliyalashtirish ko'pincha iqtisodiy beqarorlikka, qarz majburiyatlarining oshishiga va, ayniqsa, moliyaviy imkoniyatlari cheklangan davlatlarda valyuta tebranishlariga yuqori darajada bog'liqlikka olib keladi. Shu munosabat bilan islomiy moliya instrumentlari, xususan sukuk, muqobil moliyalashtirish vositasi sifatida ko'rib chiqiladi. Xususan, Istisna–Mudaraba asosidagi sukuklar moliyaviy majburiyatlarni real aktivlar bilan bog'lab, risklarni taqsimlash mexanizmi orqali an'anaviy qarzga nisbatan ishonchli muqobil sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu yondashuv hukumatlar, siyosat ishlab chiquvchilar va institutsional investorlar uchun infratuzilma loyihalarida islomiy moliya vositalaridan foydalanishni rag'batlantirib, rivojlanayotgan bozorlarda yanada barqaror va inklyuziv moliyaviy tizimlarni shakllantirish imkonini beradi.

Awad va Elhadeby (2026) o'z ilmiy ishlarida huquqiy, iqtisodiy va boshqa qator oqibatlariga ega bo'lgan nihoyatda dolzarb masalaga — Saudiya Arabistonida yashil islomiy obligatsiyalar (sukuk)ning huquqiy tartibga solinishi masalasiga bag'ishlangan. Tadqiqotda yashil, ijtimoiy va barqaror obligatsiyalarni chiqarish bo'yicha huquqiy ko'rsatmalar tahlil qilinadi. Ushbu obligatsiyalarni chiqarishni tartibga solish maqsadida Saudiya Arabistoni Kapital bozori boshqarmasi (Capital Market Authority) nazorati ostida ishlab chiqilgan qo'llanma ularning emissiyasi uchun huquqiy asos sifatida qaraladi. Maqolada bir qator takliflar ilgari surilib, jumladan qo'llanma qoidalarini bosqichma-bosqich majburiy tusga o'tkazish hamda tegishli normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish tavsiya etiladi.

Kallache va Ferrah (2026) tadqiqotida islomiy sukuklarning barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashdagi samarali vosita sifatidagi rolini tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, bunda Malayziya va Indoneziyaning ilg'or tajribalariga alohida e'tibor qaratiladi. Tadqiqot metodologiyasi sukuklarning nazariy asoslarini ko'rib chiqish, ularning rivojlanishga qo'shayotgan hissasini baholash hamda duch kelinayotgan muammolarni aniqlash maqsadida tavsifiy-tahliliy yondashuvga asoslangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sukuk sektorini muvaffaqiyatli rivojlantirish kuchli davlat irodasi, kompleks qonunchilik va tartibga solish bazasini shakllantirish hamda moliyaviy mahsulotlarda innovatsiyalarni joriy etishga bevosita bog'liq ekanligi aniqlangan. Shuningdek, tadqiqot Jazoir uchun infratuzilma va qayta tiklanuvchi energetika kabi muhim loyihalarni moliyalashtirishda sukuklardan foydalanish bo'yicha salmoqli imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatib berdi.

AL-Mjali (2026) tadqiqotining asosiy maqsadi obligatsiyalar yoki moliyaviy sertifikatlar tushunchasini, ularni chiqarish jarayonini hamda sek'yuritizatsiya jarayonida ishtirok etuvchi turli subyektlarni o'rganishdan iborat. Tadqiqot natijalari mazkur moliyaviy instrumentlarning mohiyatini yoritib berib, obligatsiyalar yoki moliyaviy sertifikatlar emissiyasini amalga oshirishni qo'llab-quvvatlovchi mustahkam tartibga solish mexanizmining ahamiyatini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, huquqiy va me'yoriy tizimlar barcha manfaatdor tomonlarning huquqlarini

himoya qilish hamda jarayonning shaffofligini ta'minlashda muhim rol o'ynashi qayd etiladi. Xulosa qilib aytganda, sek'yuritizatsiya jarayoni obligatsiyalar yoki moliyaviy sertifikatlarni chiqarishda muhim vazifalarni bajaruvchi bir nechta asosiy ishtirokchilarni o'z ichiga oladi.

Iqbal, Z. va Mirakhor, A. (2011) o'zlarining maqolalarida islomiy moliyaning nazariy va institutsional asoslarini tizimli ravishda tahlil qiladilar. Mualliflar islomiy moliya instrumentlarining, xususan sukukning, real aktivlarga asoslanganligi va risklarni taqsimlash tamoyillariga tayanishini ta'kidlab, ushbu xususiyatlar uni an'anaviy foizli qarz instrumentlariga nisbatan barqarorroq moliyalashtirish vositasiga aylantirishini qayd etadilar. Tadqiqotchilarning fikricha, sukuk emissiyasi davlat qarz siyosatini diversifikatsiya qilish, moliyalashtirish manbalarini kengaytirish hamda kapital bozorlariga islomiy va institutsional investorlarni jalb etish orqali investorlar ishonchini mustahkamlash imkonini beradi. Natijada davlat qarzining tarkibiy sifati yaxshilanib, uning uzoq muddatli barqarorligi kuchayadi. Ushbu yondashuv islomiy moliya instrumentlarining davlat moliyasini boshqarishdagi muqobil va istiqbolli vosita sifatidagi ahamiyatini asoslab beradi.

Asadov va Turaboev (2026) tadqiqotlarida O'zbekistonda islomiy moliya sanoatining keng joriy etilishiga to'sqinlik qilayotgan huquqiy omillarni aniqlash hamda ushbu soha uchun mos tartibga soluvchi-huquqiy bazani shakllantirishga qaratilgan muhim siyosiy tavsiyalarni ishlab chiqishni maqsad qilgan. Tadqiqot umumiy qamrovga ega bo'lgani sababli uning xulosalari asosan birlamchi emas, balki ikkilamchi ma'lumotlar va avvalgi ilmiy adabiyotlar tahliliga tayangan holda shakllantirilgan bo'lib, bu tavsiyalarni kengroq konseptual doirada yoritish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliya sanoatini to'liq joriy etishga to'sqinlik qilayotgan huquqiy cheklovlar mavjud bo'lib, ular faqat milliy qonunchilikning bitta sohasida emas, balki huquqiy tizimning turli bo'g'inlarida uchraydi. Shu munosabat bilan O'zbekiston hukumati uchun islomiy moliya institutlari faoliyati uchun qulay va barqaror muhitni ta'minlovchi kompleks huquqiy va tartibga soluvchi bazani ishlab chiqish zarurligi tavsiya etiladi.

Ulusoy va Ela (2025) so'nggi yillarda moliyaviy texnologiyalarning rivojlanishi natijasida davlatlar innovatsion qarz instrumentlarini joriy etmoqda, shular jumlasidan biri sukuk hisoblanadi. Davlat (suveren) sukuklari emissiyasi 2001-yildan buyon barqaror o'sib borib, ular nafaqat musulmon aholisi ko'pchilik bo'lgan mamlakatlarda, balki sezilarli musulmon aholiga ega bo'lgan boshqa davlatlarda ham chiqarilmoqda va umumiy emissiya hajmi 100 mlrd AQSh dollaridan oshgan. Hozirda sukuk asosan davlat qarzini boshqarish, jumladan investorlar bazasini diversifikatsiya qilish, moliyaviy inklyuziyani oshirish hamda qarz jalb qilish xarajatlarini kamaytirish maqsadida qo'llanilmoqda. Tadqiqot natijalari sukuk moliyalashtirish ehtiyojlarini qondirish, moliya bozorlarini rivojlantirish, qarz instrumentlari va investorlar bazasini kengaytirish hamda qarz portfeli muvozanatini ta'minlashda samarali vosita ekanligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo'llanish imkoniyatlari tizimli va kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqot metodologiyasi sifat va miqdoriy tahlil usullarini uyg'unlashtirgan holda ishlab chiqildi hamda nazariy asoslar, xalqaro tajriba va empirik ko'rsatkichlarga tayandi. Tadqiqotning birinchi bosqichida nazariy-tahliliy usul qo'llanilib, islomiy moliya tamoyillarining (real aktivlarga bog'liqlik, risklarni taqsimlash, riba taqiqi va shaffoflik) davlat qarz siyosati bilan o'zaro aloqasi ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilindi. Ushbu bosqichda sukuk, ijara asosidagi moliyaviy instrumentning iqtisodiy va huquqiy mohiyati, shuningdek ularning AAOIFI me'yorlari va IFSB me'yorlari doirasidagi qo'llanilish mexanizmlari umumlashtirildi.

Ikkinchi bosqichda qiyosiy tahlil metodi asosida Malayziya, Indoneziya, Turkiya va boshqa mamlakatlarda davlat qarzini boshqarishda islomiy moliya vositalaridan foydalanish tajribasi o'rganildi. Ushbu davlatlarda suveren sukuk emissiyasi, huquqiy-tartibga solish mexanizmlari, islom moliyasi tamoyillari boshqaruv tizimi va kapital bozori infratuzilmasi tahlil qilinib, ularning O'zbekiston sharoitiga moslashuv imkoniyatlari aniqlandi. Qiyosiy tahlil orqali islomiy moliya instrumentlarining davlat qarz barqarorligini ta'minlashdagi ustunliklari va cheklovlari baholandi.

Tadqiqotning uchinchi bosqichida davlat qarz barqarorligini baholash maqsadida asosiy makroiqtisodiy indikatorlar, jumladan davlat qarzining yalpi ichki mahsulotga (qarz/YAIM), budjet daromadlariga (qarz/budjet daromadlari) va tashqi savdo tushumlariga (qarz/eksport daromadlari) nisbati tahlil qilindi. Shuningdek, sukuk asosidagi moliyalashtirishning samaradorligini baholashda investorlar ishonchi darajasi, kapital bozorining chuqurligi va likvidligi, shuningdek huquqiy va institutsional muhitning rivojlanganlik darajasi muhim mezonlar sifatida e'tiborga olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy-tahliliy bosqich natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliya tamoyillari davlat qarz siyosatiga nafaqat normativ-huquqiy, balki aniq moliyaviy va matematik ustunliklar orqali ta'sir ko'rsatadi. Real aktivlarga bog'liqlik,

risklarni taqsimlash va shaffoflik prinsiplari qarz instrumentlarining iqtisodiy qiymati, xarajat tuzilmasi va fiskal xavf profilini tubdan o'zgartiradi.

Davlat qarz portfeli samaradorligini baholashda asosiy ko'rsatkichlardan biri — qarzning o'rtacha tortilgan qiymati (Weighted Average Cost of Debt, WACD) hisoblanadi:

$$WACD = \sum_{i=1}^n W_i * r_i$$

bu yerda:

- w_i — qarz instrumentining umumiy qarz portfelidagi ulushi,
- r_i — qarz instrumentining samarali foiz stavkasi (yield).

Nazariy tahlil shuni ko'rsatadiki, sukuk emissiyasi davlat qarz portfeliga kiritilganda WACD ko'rsatkichi barqarorlashadi, hatto ayrim holatlarda nominal foiz stavkasi an'anaviy obligatsiyalarga teng yoki biroz yuqori bo'lsa ham. Buning sababi sukukning risk-adjusted cost ko'rsatkichining pastligidir.

Qarz qiymatini baholashda faqat nominal stavkalar emas, balki risk omillari ham taxminiy inobatga olinadi:

$$RA-WACD = \sum_{i=1}^n W_i * (r_i + p_i)$$

bu yerda:

- p_i — kredit, valyuta, qayta moliyalash va likvidlik risklari uchun risk premium.

Nazariy va empirik tahlil natijalariga ko'ra, sukuk asosidagi moliyalashtirishda:

- kredit riski (default risk) pastroq,
- valyuta riski ko'pincha mahalliy valyutada emissiya orqali kamaytiriladi,
- qayta moliyalash riski uzoq muddatli ljarah va istisna' sukuklar orqali pasayadi.

Natijada:

$$P_{sukuk} < P_{obligatsiya}$$

bu esa iqtisodiy jihatdan sukukni arzonroq qarzga aylantiradi.

Davlat moliyachisi uchun muhim farqlardan biri — nominal foiz xarajati va iqtisodiy (haqiqiy) xarajat o'rtasidagi taxminiy tafovutdir:

$$Economic\ Cost = r - g + \Delta FX + \Delta Risk$$

bu yerda:

- r — nominal qarz stavkasi,
- g — real iqtisodiy o'sish sur'ati,
- ΔFX — valyuta kursi o'zgarishidan kelib chiqadigan xarajat,
- $\Delta Risk$ — fiskal va refinans risklari.

Sukuk real sektor bilan bog'langanligi sababli:

- iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi ($g \uparrow$),
- valyuta va fiskal risklarni kamaytiradi ($\Delta FX \downarrow$, $\Delta Risk \downarrow$).

Natijada sukuk bo'yicha iqtisodiy qaytuv an'anaviy obligatsiyalarga nisbatan yuqori bo'ladi.

Qarz barqarorligi quyidagi tenglama orqali baholanadi:

$$\Delta \left(\frac{D}{Y} \right) = \frac{(r-g)}{1+g} * \frac{D}{Y} - \frac{Primary\ Balance}{Y}$$

bu yerda:

- D/Y — qarz/YAIM nisbati,
- PB — birlamchi byudjet saldos.

Nazariy natijalar shuni ko'rsatadiki, sukuk orqali moliyalashtirilgan infratuzilma va real sektor loyihalari YAIM o'sishini tezlashtiradi, bu esa $r-g$ tafovutini qisqartiradi va qarz/YAIM nisbatini barqarorlashtiradi.

AAOIFI me'yorlariga muvofiq sukuk tuzilmalari:

- shaffof aktiv reyestrini,
- Islom moliyasi tamoyillari Supervisory Board nazoratini,
- axborot ochiqqligini talab qiladi.

Bu esa:

- investorlar ishonchini oshiradi,
- suveren reytingga ijobiy ta'sir ko'rsatadi,
- qarz bozorida talabni kengaytiradi.

Ijarah-sukuk. Ijarah-sukuk real aktivni ijaraga berish asosida shakllanadigan moliyaviy instrument hisoblanadi. Ushbu tuzilmada sukuk egalari (investorlar) aktivning o'ziga emas, balki undan foydalanish huquqiga egalik qiladi va ijara to'lovlari orqali barqaror daromad oladi.

Iqtisodiy jihatdan Ijarah-sukuk quyidagi xususiyatlarga ega:

- real aktivlar bilan ta'minlangan bo'lib, spekulativ moliyalashtirishdan holi;
- pul oqimlari (cash flow) ijara to'lovlari orqali shakllanadi;

• daromad darajasi nisbatan barqaror va oldindan prognoz qilinadi;
• davlat infratuzilma loyihalari (yo'llar, aeroportlar, davlat binolari, energetika obyektlari)ni moliyalashtirishda samarali hisoblanadi.

Davlat qarz siyosati nuqtai nazaridan Ijarah-sukuk qarzni real sektor bilan bog'lab, fiskal barqarorlikni kuchaytiradi.

AAOIFI Islom moliyasi tamoyillari meyorlariga va IFSB meyorlariga muvofiq, Ijarah-sukukda:

- sukuk egalari ijaraga berilayotgan aktivdan foydalanish huquqining qonuniy egasi hisoblanadi;
- emitent (odatda davlat yoki davlatga tegishli tashkilot) aktivni sukuk egalari nomidan ijaraga oluvchi sifatida qatnashadi;
- aktivga egalik, ijaraga berish shartnomasi va daromad taqsimoti shaffof huquqiy asosda rasmiylashtiriladi;
- asosiy risklar (aktivning mavjudligi, ishlashi bilan bog'liq risklar) investorlar bilan Islomiy Ijara shartnomasiga muvofiq taqsimlanadi.

Malayziya, Turkiya va Indoneziya tajribasi O'zbekiston sharoitlari bilan qiyoslanib, islomiy moliya instrumentlarining davlat qarz siyosatiga institutsional va amaliy ta'siri asosiy yo'nalishlar kesimida tahlil qilingan. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, sukuk va boshqa Islom moliyasi tamoyillariga muvofiq moliyaviy vositalarning samarali joriy etilishi, avvalo, mustahkam huquqiy asos, rivojlangan kapital bozori va yuqori darajadagi institutsional muhit mavjudligi bilan bevosita bog'liq.

Huquqiy asos yo'nalishida Malayziya va Indoneziyada sukuk emissiyasini tartibga soluvchi maxsus qonunlar hamda Islom moliyasi tamoyillari boshqaruv tizimi shakllangan bo'lsa, Turkiyada Ijarah asosidagi "Kira Sertifikalari" alohida qonun bilan tartibga solingan.

Kapital bozori infratuzilmasi nuqtai nazaridan, Malayziya global sukuk markazi sifatida shakllangan bo'lib, Kuala-Lumpur xalqaro investorlar uchun yuqori likvidlik va shaffoflikni ta'minlaydi. Indoneziya va Turkiyada ham sukuk ichki va tashqi bozorlarda faol muomalaga chiqarilgan. O'zbekistonda esa kapital bozori rivojlanishning boshlang'ich bosqichida bo'lib, sukuk savdosi amaliyotga joriy etilmagan. Natijada davlat qarzini diversifikatsiya qilish imkoniyatlari cheklanganligicha qolmoqda. Davlat qarzini diversifikatsiya qilish yo'nalishida tahlil shuni ko'rsatadiki, Malayziyada sukuk YAIMning sezilarli qismini moliyalashtiruvchi muhim instrumentga aylangan. Turkiyada sukuk tashqi qarzni boshqarishda strategik vosita sifatida qo'llanilsa, Indoneziyada u byudjet taqchilligini qoplashda asosiy manbalardan biridir. O'zbekistonda esa davlat qarzi asosan an'anaviy obligatsiyalar va xalqaro moliya institutlari kreditlariga tayanadi, bu esa qarz portfelining tuzilmasini kam diversifikatsiyalangan holatda saqlab qolmoqda.

Investorlar ishonchi masalasida Malayziya va Indoneziya tajribasi sukuk emissiyasining o'z tartib hujjarlariga va standartlariga muvofiqligi, shaffoflik va barqaror huquqiy muhit investor talabini sezilarli oshirishini tasdiqlaydi. Shu bois, qayd etilganidek, shaffoflikni kuchaytirish va reyting mexanizmlarini takomillashtirish ustuvor vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda. Institutsional muhit kesimida rivojlangan mamlakatlarda islomiy banklar, takaful kompaniyalari va sukuk bozori o'zaro integratsiyalashgan holda faoliyat yuritadi.

Davlat qarz barqarorligi nuqtai nazaridan, qiyosiy tahlil sukuk emissiyasi uzoq muddatli fiskal barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilishini ko'rsatadi. Malayziya va Indoneziyada sukuk qarz yukini nazorat qilish va qarz muddatlari muvozanatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda esa qarz/YAIM nisbati o'sish tendensiyasida bo'lib, sukukdan foydalanilmasligi fiskal risklarni oshiruvchi omil sifatida baholanadi.

Umuman olganda, jadvalda keltirilgan qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliya instrumentlarini tizimli joriy etish O'zbekiston uchun davlat qarz siyosatini diversifikatsiya qilish, investorlar bazasini kengaytirish va qarz barqarorligini mustahkamlashda muhim strategik imkoniyatlarni yaratadi. Biroq bu jarayon mustahkam huquqiy asos, rivojlangan kapital bozori va kuchli institutsional muhitni shakllantirish bilan uzviy bog'liqdir.

Empirik tahlil natijalari davlat qarzining YAIMga nisbati iqtisodiy o'sish sur'atlari bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Qarz/YAIM ko'rsatkichining barqaror darajada saqlanishi davlatning qarz yukini real iqtisodiy ishlab chiqarish hajmi orqali qoplash imkoniyatini bildiradi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, real sektor bilan bog'liq bo'lgan sukuk instrumentlari, ayniqsa Ijarah-sukuk va istisna'-sukuk, jalb etilgan mablag'larning ishlab chiqarish va infratuzilma loyihalariga yo'naltirilishi hisobiga YAIM o'sishini qo'llab-quvvatlagan. Natijalardan ko'rinadiki, an'anaviy foizli qarz instrumentlari bilan taqqoslaganda, sukuk asosidagi moliyalashtirish qarz/YAIM nisbatining keskin oshishiga olib kelmagan. Bu holat sukuk orqali jalb qilingan resurslarning iste'mol xarajatlariga emas, balki investitsion faoliyatga yo'naltirilgani bilan izohlanadi. Shunday qilib, sukuk instrumentlari qarz barqarorligini saqlashda nisbatan samaraliroq moliyaviy mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda.

Davlat qarzining byudjet daromadlariga nisbati fiskal barqarorlikni baholashda muhim indikator hisoblanadi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, sukuk asosida jalb qilingan qarz majburiyatlari bo'yicha to'lovlar odatda oldindan rejalashtirilgan va real pul oqimlari bilan ta'minlangan bo'ladi. Bu holat byudjetga tushadigan yukni kamaytiradi va qarzni xizmat ko'rsatish xarajatlarining prognoz qilinuvchanligini oshiradi. Moliyaviy natijalarga ko'ra, Ijarah-sukuk bo'yicha to'lovlar ijara daromadlari hisobidan qoplanishi natijasida byudjet daromadlariga bevosita bosim kamroq bo'lgan. Murabahah-sukukda esa daromad savdo marjasi sifatida shakllangan bo'lib, qisqa va o'rta

muddatda byudjet intizomini saqlashga yordam bergan. Natijada, qarz/byudjet daromadlari nisbatining keskin yomonlashuvi kuzatilmagan.

Tashqi qarz barqarorligini baholashda qarzning eksport daromadlariga nisbati muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, eksportga yo'naltirilgan loyihalarni moliyalashtirishda istisnā-sukukdan foydalanish tashqi savdo tushumlarini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Xususan, sanoat va infratuzilma loyihalariga yo'naltirilgan sukuk mablag'lari ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirib, eksport salohiyatining ortishiga xizmat qilgan. Natijada, qarz/eksport daromadlari nisbati nisbatan barqaror saqlanib, tashqi qarzga xizmat ko'rsatish imkoniyatlari yaxshilangani kuzatildi. Bu holat sukuk asosidagi moliyalashtirishning tashqi iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlovchi omil sifatidagi rolini tasdiqlaydi.

Sukuk asosidagi moliyalashtirish samaradorligini baholashda nafaqat makroiqtisodiy ko'rsatkichlar, balki institutsional va bozor omillari ham muhim mezon sifatida ko'rib chiqiladi. Investorlar ishonchi darajasining yuqoriligi sukuk emissiyalariga bo'lgan talabning barqarorligini ta'minlagan. Bu ishonch, avvalo, shaffof huquqiy asos, Islom moliyasi tamoyillari talablariga muvofiqlik va davlat kafolatlarining mavjudligi bilan izohlanadi. Kapital bozorining ishonchliligi va likvidligi sukuk instrumentlarining ikkilamchi bozorda erkin muomalada bo'lishini ta'minlab, investorlar uchun chiqish imkoniyatlarini kengaytirgan. Shu bilan birga, huquqiy va institutsional muhitning rivojlanganlik darajasi — xususan, sukukni tartibga soluvchi maxsus normativ-huquqiy bazaning mavjud bo'lishligi va Islom moliyasi tamoyillari nazorat mexanizmlarining samarali ishlashi — moliyalashtirish xatarlarini shartnomalar tabiatiga ko'ra kamaytirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliya instrumentlari, xususan sukuk, davlat qarz siyosatini optimallashtirishda nafaqat muqobil, balki strategik ahamiyatga ega moliyaviy vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Nazariy tahlil va empirik natijalar asosida aniqlanishicha, real aktivlarga bog'langanlik, risklarni taqsimlash, riba taqiqi va shaffoflik kabi islomiy moliya tamoyillari davlat qarzining makroiqtisodiy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Malayziya, Turkiya va Indoneziya tajribasi sukuk instrumentlarining davlat qarz portfelida samarali qo'llanilishi qarz/YAIM, qarz/byudjet daromadlari hamda qarz/eksport daromadlari kabi asosiy ko'rsatkichlarni nisbatan barqaror darajada ushlab turishga yordam berishini tasdiqlaydi. Xususan, sukuk asosidagi moliyalashtirishning real iqtisodiy loyihalar bilan bog'liqligi davlat qarzining iqtisodiy qaytuvini oshirib, fiskal xavflarning uzoq muddatli shakllanish ehtimolini kamaytiradi. Riskga moslashtirilgan qarz qiymati (risk-adjusted WACD) tahlili shuni ko'rsatadiki, sukuk ba'zi hollarda nominal jihatdan qimmatroq bo'lsa-da, iqtisodiy va fiskal barqarorlik nuqtayi nazaridan an'anaviy foizli qarz instrumentlariga nisbatan samaraliroq hisoblanadi.

O'zbekiston sharoitida o'tkazilgan tahlil asosida aniqlanishicha, islomiy moliya instrumentlarini joriy etishning asosiy cheklovlari huquqiy-institutsional bazaning yetarlicha shakllanmaganligi, kapital bozorining chuqurligi va likvidligining pastligi hamda xalqaro investorlar ishonchi mexanizmlarining zaifligi bilan bog'liq. Shunga qaramay, mavjud makroiqtisodiy barqarorlik, davlat qarzining hozirgi nisbatan mo'tadil darajasi hamda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik imkoniyatlari islomiy moliya instrumentlarini, jumladan sukukni davlat qarz siyosatiga bosqichma-bosqich integratsiya qilish uchun qulay sharoit yaratadi.

Yuqoridagi tahlil va natijalardan kelib chiqib, quyidagi asosiy xulosalar va amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, huquqiy asoslarni mustahkamlash zarur. O'zbekistonda "Islomiy moliya to'g'risida" maxsus qonunni qabul qilish, sukuk emissiyasini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish hamda mustaqil va institutsional jihatdan kuchli Islom moliyasi maxsus kengashifaoliyatini yo'lga qo'yish islomiy moliya instrumentlarining barqaror ishlashini ta'minlaydi.

Ikkinchidan, kapital bozorini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Sukuk emissiyasi va muomalasi uchun texnik infratuzilmani yaratish, ikkilamchi bozor mexanizmlarini joriy etish hamda AAOIFI va IFSB kabi xalqaro standartlarga mos savdo tizimlarini rivojlantirish kapital bozorining chuqurligi va likvidligini oshiradi.

Uchinchidan, investorlar ishonchini kuchaytirish zarur. Shaffoflikni oshirish, davlat qarzi va sukuk loyihalari bo'yicha muntazam va ochiq axborot taqdim etish, xalqaro reyting agentliklari bilan hamkorlikni kengaytirish hamda ko'p tomonlama moliya institutlari (Islom taraqqiyot banki, OIC institutlari) bilan hamkorlikni mustahkamlash sukukka bo'lgan talabni sezilarli darajada oshiradi.

To'rtinchidan, davlat qarz siyosatida diversifikatsiya tamoyilini kuchaytirish lozim. An'anaviy obligatsiyalar bilan bir qatorda sukuk instrumentlarini qo'llash qarz portfelining risk profilini muvozanatlashtiradi, foiz stavkalari va valyuta xatarlariga bog'liqlikni kamaytiradi hamda uzoq muddatli fiskal barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Beshinchidan, islomiy moliya instrumentlarining ijtimoiy va barqaror rivojlanishga qo'shadigan hissasini inobatga olish zarur. Sukuk orqali moliyalashtiriladigan infratuzilma, energetika, transport va ijtimoiy loyihalar

nafaqat moliyaviy samaradorlikni oshiradi, balki bandlikni ko'paytirish, hududiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy adolatni mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqot yakunida shuni ta'kidlash mumkinki, islomiy moliya instrumentlarini, xususan sukukni kengaytirish O'zbekiston uchun davlat qarz siyosatini optimallashtirish, fiskal va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash hamda xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvni jadallashtirishning ilmiy asoslangan va istiqbolli yo'nalishi hisoblanadi. Ushbu instrumentlarni bosqichma-bosqich joriy etish O'zbekistonning uzoq muddatli moliyaviy barqarorligi va barqaror iqtisodiy rivojlanish maqsadlariga erishishida muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. AL-Mjali, A. H. T. (2026). The Mechanism of Issuing Bonds and Financial Certificates and the Parties Involved in the Process. In *Business Resilience and Business Innovation for Sustainability: The Double-Edged Role of Artificial Intelligence and Other Disruptive Technologies* (pp. 509-521). Cham: Springer Nature Switzerland.
2. Asadov, A., & Turaboev, I. (2023). Legal challenges in establishing the Islamic capital market in Uzbekistan. *ISRA international journal of Islamic Finance*, 15(4), 45-63.
3. Awad, H. M., & Elhadey, A. S. (2026). Legal regulation of green and sustainable bonds (SUKUK) A case study of the Saudi capital market authority. *Perinatal Journal*, 34(1), 511-519.
4. Iqbal, Z. & Mirakhor, A. (2011). *An Introduction to Islamic Finance: Theory and Practice*. Singapore: John Wiley & Sons. 210-245. 358.
5. KALLECHE MERYEM, Dr FERRAH AHLEM. "Islamic Sukuk and their Developmental Role in the Economy–The Malaysian and Indonesian Experience as a Model." *Pegem Journal of Education and Instruction* 16, no. 1 (2026): 398-413.
6. Ulusoy, A., & Ela, M. (2025). Sukuk and Public Debt Management: General Assessment and the Way Forward. *Bilimname*, (53), 665-696.
7. Uluyol, B., Azizoglu, A., & Yumuşak, I. G. (2026). Financing Infrastructure Development in Emerging Markets: Bonds or Sukuk? In *Infrastructure Finance and Sustainable Governance* (pp. 13-30). Cham: Springer Nature Switzerland.
8. www.cbu.uz - O'zbekiston Respublikasi Markaziy bank sayti
9. www.imf.uz - O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi sayti
10. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi sayti

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>